

Dr. Bernhard Reitsma:

'Bloei waar je geplant bent – ook tussen moslims'

Acht jaar woonde dr. Bernhard Reitsma met zijn gezin in Libanon. Hij zag de oosterse gebruiken en rituelen van dichtbij en leerde met andere ogen naar de Bijbelse gelijkenissen kijken. Waar hij ook een andere kijk op kreeg, was de islam. "De moslims inspireerden me, maar verwarden me tegelijk."

WAT BEZIELT JE?

Wat bezielt je? Wat drijft je? In deze serie interviews gaan we in gesprek met mensen die hun inspiratiebronnen prijsgeven.

“Ik was uitgenodigd op een Libanese bruiloft, en op een bepaald moment dacht ik: hé, dit ken ik ergens van. Op die bruiloft gebeurde namelijk precies wat in de gelijkenis van de vijf dwaze en de vijf wijze meisjes beschreven wordt. De bruidegom was nog niet in het huis, maar met vrienden onderweg. De bruidsmisjes wachtten thuis met de familie van de bruid op de bruidegom. Wij, de gasten, werden op een bepaald tijdstip uitgenodigd, maar wanneer de bruidegom precies kwam, was niet duidelijk. Hij moest door kleine bergdorpjes; onderweg stond een stoet van mensen en misschien moest hij nog wel wat zaken regelen. Nu gaat dat met de auto, maar in de tijd van de Bijbel reisde je te voet of per ezel. Als er dan veel mensen staan, gaat dat niet zo snel. Ook in dit geval duurde het wel even.”

Geen olie

In het Midden-Oosten gingen Reitsma's ogen open voor allerlei details in deze en andere gelijkenissen, die hij eerst niet begreep. De verhalen gingen voor hem leven. “Ik was er altijd van overtuigd dat de dwaze meisjes te weinig olie bij zich hadden. Maar dat staat er helemaal niet. Ze hadden helemaal geen olie bij zich. Wij lezen daaroverheen, maar juist dát detail maakt voor de mensen daar alles anders. Want het is ondenkbaar dat die meisjes wel een lamp bij zich hadden, maar geen olie. Dat is als een zaklamp zonder batterijen.”

Arme man

Reitsma schreef twee Bijbelstudieboekjes over gelijkenissen. Daarin duikt hij allerlei schatten op, die de lezer helpen met een frisse blik naar de verhalen te

‘Lees eens een gelijkenis met een asielzoeker’

kijken en ze beter te begrijpen. Want vaak denken we dat we ze zo langzamerhand wel kennen – we hebben ze immers vaak genoeg gehoord. Reitsma: “Dat is precies het probleem. Want daarmee heb je niet altijd de boodschap te pakken. Als ik in Libanon een gelijkenis zou vertellen over een man die op zijn fiets naar zijn werk gaat, denken ze dat die man heel arm is. Terwijl het in onze cultuur de normaalste zaak van de wereld is. Het is dus belangrijk om te weten waar een gelijkenis vandaan komt en wat de oorspronkelijke betekenis is. Veel verhalen in de Bijbel zijn in een

bepaalde context tot stand gekomen, waar wij steeds verder vandaan geraakt zijn. Dan is het goed om wat meer kennis en bekendheid met de cultuur van het Midden-Oosten te hebben. Het helpt ook om zo'n verhaal eens te lezen met iemand uit een andere cultuur. Er zijn genoeg asielzoekers die daarvoor openstaan.”

Midden in een krottenwijk

Opgegroeid in Amersfoort, wist Reitsma zelf aanvankelijk ook weinig van de gewoonten en rituelen in het Midden-Oosten. Dat veranderde toen de GZB hem in 1998 samen met zijn vrouw en twee kinderen uitzond naar Libanon. Hij werkte er aan de Near East School of Theology en het Baptisten Seminarie in Beiroet en deed voor IFES studentenwerk. Wat hem het meest is bijgebleven uit die tijd, is dat het bijna dagelijks over de fundamentele dingen van het leven ging. “Zaken waarmee wij daar geconfronteerd werden, gingen heel vaak over leven en dood, over overleven. Wij kennen in Nederland geen vluchtelingenkampen, maar ik hoefde daar maar vijftig meter van de hoofdweg af te gaan en ik zat midden in een krottenwijk, tussen mensen die geen enkel perspectief meer hadden. Dan dringen zich fundamentele vragen aan je op, zoals: waar leef ik nu voor?

En nee, de problemen in Nederland kun je niet vergelijken met de zorgen daar, maar we zouden hier wel wat kunnen relativeren. De dingen waar wij ons soms druk over maken, ook in de kerk, zijn in verhouding met sommige andere problemen in de wereld echt niet zo belangrijk.”

Fiets gestolen

Ook de veiligheid van het gezinsleven zal Reitsma niet snel vergeten. Omdat de cultuur in het Midden-Oosten veel meer gericht is op de gemeenschap, doen mensen bijna alles met elkaar. “Het is bovendien een samenleving waar volgens normen en waarden geleefd wordt. Diefstal kwam daar weinig voor – toen we terugkwamen in Nederland was na een week mijn fiets al gestolen.” Glimlachend: “Al had ik 'm waarschijnlijk niet goed op slot gezet.”

‘Die gastarbeiders’

Voor Reitsma naar Libanon vertrok, interesseerde de regio hem al mateloos, vooral door het conflict met Israël. Dat het daarnaast een gebied was waar voornamelijk moslims wonen, wist hij uiteraard wel, maar Reitsma kende hun godsdienst nauwelijks.

Wat was uw beeld van moslims voor u in 1998 naar het Midden-Oosten vertrok?

“Ik had niet zo veel actuele kennis; in die tijd waren moslims vooral ‘die gastarbeiders’. De islam leek mij saai en wettisch. Deprimerend ook. Ik wist dat ze vijf keer per dag bidden, maar had geen idee wat dit voor hen betekent en wat het met hun geloof te maken heeft.”

Verwarring en spanning

Dat veranderde toen Reitsma in Libanon van de ene op de andere dag onder hen leefde. Een van de ontdekkingen die hij deed, was dat moslims veel diverser zijn dan hij altijd dacht. Hoe moslims hun traditie en teksten uit de Koran interprete-

‘95 procent van de moslims staat open voor gesprekken over het geloof’

ren, hangt sterk af van de soort stroming waar ze bij horen. Bovendien zag hij dat ze wel degelijk iets aan hun geloof beleefden. “Bij veel mensen proefde ik dat hun geloof iets persoonlijks was. Het gaf hun steun en richting en ze beleefden echte vreugde aan de manier waarop ze hun rituelen vormgaven. Al gold dat natuurlijk niet voor iedereen.”

Tegelijk zorgden moslims ook voor verwarring en spanning bij hem. “Aan de ene kant heb ik als christen meer respect van moslims ervaren dan ooit in de seculiere cultuur hier, van mensen die geen christen zijn. Tegelijkertijd zag ik dat christenen het op sommige plekken in het Midden-Oosten heel zwaar hebben. Ook in Libanon hadden lokale christenen het als minderheid niet makkelijk, al hadden ze daar in vergelijking met sommige moslimlanden nog behoorlijk wat ruimte.”

Geseculariseerde zakenman

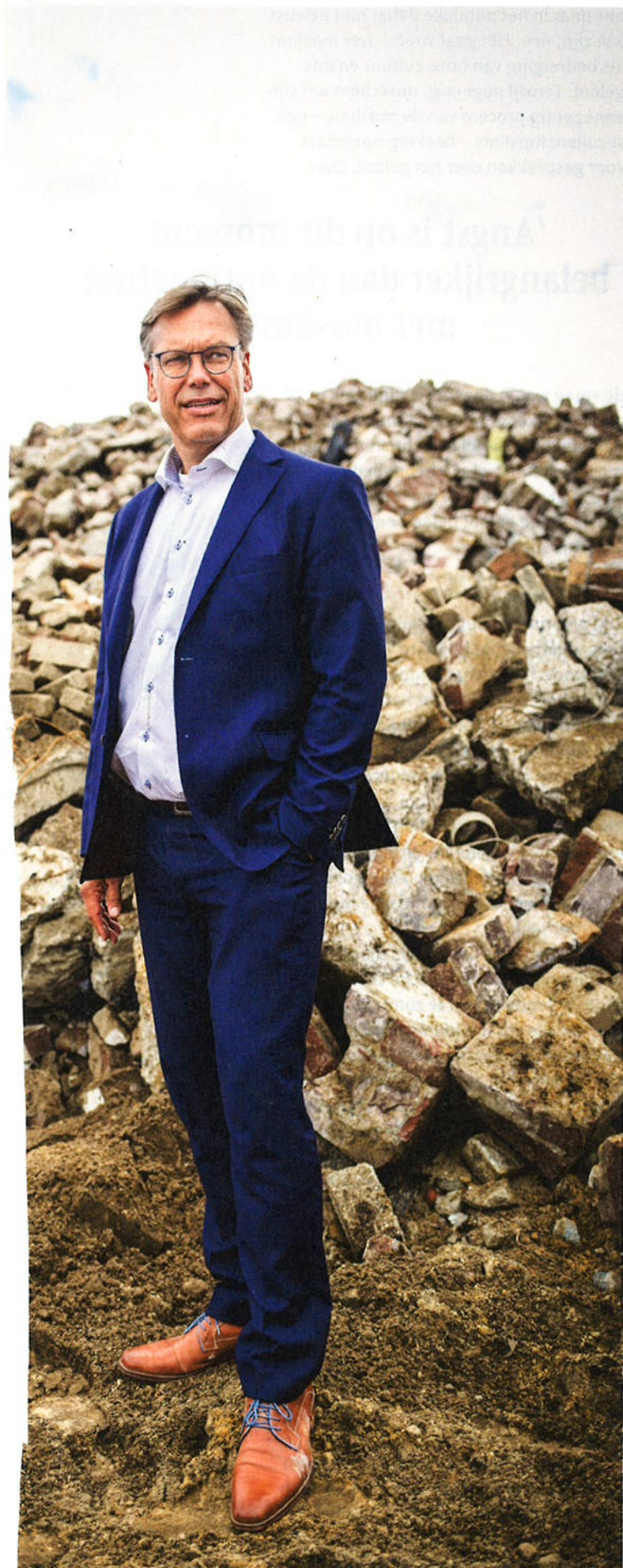
“Wat me bovendien is bijgebleven, is dat je in het Midden-Oosten altijd en overal met iedereen over het geloof kunt praten. Zelfs met de meest extremistische moslim. De moslims die ik ontmoette, wilden weten wat ik geloofde en vonden dat boeiend. Ook in ons land kun je nog beter een gesprek hebben met een moslim dan met een geseculariseerde zakenman. Want het gaat in elk geval over het geloof.”

Zien we die openingen als christenen te veel over het hoofd?

“Zonder te generaliseren, denk ik dat we

Levensmotto

“‘Draag vrucht waar je geplant bent.’ Op de plek waar je geplaatst bent, ben je geroepen om dat te doen wat God van je vraagt. Dat betekent de liefde van Christus laten zien, getuigen van Hem en daarin iets present stellen van Zijn koninkrijk.”

Personalia

- Geboren op 13 augustus 1965 in Amersfoort.
- Studeerde theologie in Kampen, Apeldoorn en Utrecht.
- Promoveerde in 1997 aan de Universiteit Leiden.
- Werd in 1998 door de GZB uitgezonden naar Libanon, waar hij onder andere les gaf aan de Near East School of Theology in Beiroet.
- Werkte van 2005 tot 2009 bij Open Doors International.
- Is sinds 2007 bijzonder hoogleraar aan de VU, voor de kerk in de context van de islam, en doceert aan de Christelijke Hogeschool Ede.
- Schreef onder meer de Bijbelstudieboekjes *Onvoorstelbaar* en *Adembenemend*, en *Wie is onze God. Arabische christenen, Israël en de aard van God* (alle drie Boekencentrum).
- Is getrouwd, vader van vier kinderen en woont in Ermelo.

ons daar in het publieke debat niet bewust van zijn, nee. Het gaat vooral over moslims als bedreiging van onze cultuur en ons geloof. Terwijl negentig, misschien wel vijftiennegentig procent van de moslims – ook seculiere moslims – heel erg openstaat voor gesprekken over het geloof. Over

‘Angst is op dit moment belangrijker dan de ontmoeting met moslims’

de vraag wat jij doet als je kind ziek is, of als je onzeker bent over je toekomst. En dan blijkt dat zowel een christen als een moslim steun zoekt in het gebed en bij God. Dat geeft ruimte om iets te delen over hoe je zelf je geloof beleeft en wie Jezus Christus voor je is.”

Vuistdik boek

Zijn ervaringen met de islam en met moslims, maar ook de houding van christenen als minderheid in het Midden-Oosten, inspireerden Reitsma tot het schrijven van een vuistdik boek. Met *Kwetsbare liefde* (Boekencentrum) wil hij laten zien hoe christenen in Nederland moeten reageren op de islam.

“In het Midden-Oosten heb ik gezien dat er eigenlijk twee manieren zijn om je als christelijke minderheid op een goede wijze te verhouden tot je islamitische burens, de meerderheid.

De ene manier is om zo veel mogelijk aan te sluiten bij de islamitische cultuur, en je zo veel mogelijk af te zonderen van het Westen. De andere manier is juist toenadering zoeken tot het Westen, om steun te ontvangen en als minderheid te kunnen overleven. In de Nederlandse samenleving zie je eigenlijk dezelfde twee bewegingen: de ene isoleert zich, de andere zoekt verbinding met de islamitische cultuur. Die ontdekking bracht mij ertoe na te denken over de vraag wat God hierin van ons vraagt. Hoe kun je als christelijke minderheid toch missionair zijn en iets van het evangelie delen? Daar heb ik een Bijbels antwoord op gezocht. Want islam en christendom zijn geen identieke wegen tot God.”

En?

“In Nederland hebben we de neiging om van alles te gaan organiseren. We bedenken honderd manieren om missionair te zijn. En natuurlijk, het is goed om creatief te zijn, maar het begint uiteindelijk ge-

woon met christen-zijn op de plek waar je bent. Draag vrucht waar je geplant bent – dat is niet voor niets mijn levensmotto. Daar hoeft je niet van alles voor overhoop te halen; het enige wat je moet doen, is zorgen dat je mensen ontmoet, de verbinding zoeken en laten zien en vertellen wat het geloof voor jou betekent. Dat is lastig, ja. Lastiger dan je verschuilen achter een vorm of de organisatie van een evenement. Maar het is wel de beste manier. Zéker als je een minderheid bent geworden en geen geld en mogelijkheden hebt om publiekelijk grote dingen op te zetten.”

Sommigen zeggen naar aanleiding van uw boek dat u te lief bent voor de islam en geen oog hebt voor de donkere kanten ervan. Wat zou u tegen hen willen zeggen?

“Dat ze mijn boek eens moeten lezen.” Hij schiet in de lach. “Mijn boek is geen analyse van de islam. Het gaat over hoe christenen moeten reageren op de islam. Ik sluit mijn ogen niet voor de donkere kanten van deze godsdienst, integendeel. Maar ik probeer wel eerlijk te zijn. Dat betekent dat ik zowel de donkere kant van de islam benoem als de niet-donkere kant, én erken dat beide kanten zich beroepen op dezelfde bron.

Dus ben ik te lief voor de islam? Ik benoem heel duidelijk extreme vormen ervan, ik erken de christenvervolging en vraag aandacht voor de soms dramatische situatie van moslims die Jezus gaan volgen. Dat alles is kwaad en barbaars. Mijn vraag is: hoe reageer ik daar als christen op, als het christendom in de geschiedenis ook donkere kanten heeft laten zien? Het antwoord is volgens mij: het kwaad wordt niet overwonnen door het kwade, maar door het goede.”

U zegt zelfs dat God moslims misschien wel naar Europa heeft gestuurd om hen in aanraking te brengen met het evangelie.

“Dat zou kunnen, ja. Gelukkig zie ik kerken die heel veel goed werk doen voor vluchtelingen. Maar ik merk wel dat de angst en de zorg op dit moment belangrijker zijn voor veel christenen, dan de ontmoeting met moslims.”

Sommigen zijn bang dat het een kwestie van tijd is voor we in Europa onder de sharia leven. Zou u onder die islamitische wetten kunnen leven?

“Waarom stellen we die vraag wel als het gaat over de sharia, maar niet als het gaat over seculiere wetgeving? Kan ik leven onder wetgeving die dingen toelaat, of misschien wel verplicht stelt, waar ik als

christen niet achter sta? Er is geen enkele garantie dat ik in een wereld leef waar alle wetten in overeenstemming zijn met het evangelie. En is het zo goed voor de kerk dat we hier zo veel ruimte hebben? Is het makkelijker om onder seculiere wetten te leven? Als het gaat over mijn vrijheid wel, maar als het gaat over mijn geloof, weet ik het nog niet zo zeker. Vervolgde christenen zijn vaak niet jaloers op onze vrijheid. Toen mijn vrouw en ik nog niet zo lang terug waren, zei ik: ‘Ik laat mijn kinderen liever opgroeien in een Libanese, niet-geseculariseerde context.’ Omdat ze daar veel meer met heilig besef van God opgroeien dan hier.”

Wet van God

Reitsma tekent daarbij aan dat de sharia voor moslims “niets anders is dan wat wij noemen de wet van God”. “Die wet heeft veel verschillende kanten en richtlijnen, maar heeft in de eerste plaats te maken met de dagelijkse dingen van het leven. De sharia geeft een kader aan. En dat er moeilijke kanten zitten aan de sharia, is helder. Er zijn regels die in onze ogen heel negatief zijn en die aanschuren tegen wetten uit het Oude Testament die voor ons

‘Is het makkelijk om onder seculiere wetten te leven?’

ook moeilijk zijn. Zelfs wetten die in hun context positief zijn, kunnen altijd worden misbruikt door mensen die kwaad willen. De farizeeërs konden de wet van God ook gebruiken voor hun eigen belang.”

Toch zou ik als christelijke vrouw niet onder de sharia in Saoedi-Arabië willen leven.

“Dat snap ik. Ik ook niet als man. Maar de

Ouderlijk huis

“Ik heb van mijn vader een gouden vestzakhorloge geërfd. Dat horloge heeft een hele geschiedenis. Het was ooit van een verre neef uit Canada. Tijdens een vakantie was mijn vader er weg van. Daarop besloot mijn neef het horloge aan mijn vader te geven, maar die vond het te gek om aan te nemen. Op het vliegveld stopte deze neef mij het horloge alsnog toe om thuis aan mijn vader te geven. Die heeft het gekoesterd. Het is een tastbare herinnering aan mijn vader, die al jong overleed, toen ik zelf 18 was.”

Selfie

“Ik weet me geroepen om vrucht te dragen op de plaats waar God mij geplaatst heeft. In mijn gezin, in een wereld waar veel mensen Jezus niet volgen, soms midden in de woestijn, soms in een oase van groen.”

sharia in Saoedi-Arabië is niet dezelfde als die in Noord-Afrika of Indonesië. Aandacht voor de donkere kant van de sharia sluit niet uit dat we oog houden voor de verschillen binnen de islam. Een voorbeeld is de dhimmi-wetgeving, waarin christenen als beschermde minderheid worden gezien omdat ze geen moslim zijn. Er zijn moslims die dat gebruikt hebben om christenen te vernederen en te vervolgen. Er zijn ook klassiek orthodoxe moslims die zeggen: ‘Het feit dat een christen een dhimmi is, betekent dat ik de plicht heb hem met mijn eigen leven te beschermen.’ Dat zijn dus twee heel verschillende interpretaties.”

Teruggaan naar God

Maakt Reitsma zich dan geen zorgen als hij kijkt naar de ontwikkelingen in het Midden-Oosten en het geweld van moslimextremisten? “Ik zeg niet dat ik nooit bang ben. De wereld is een beangstigende plek. En je zou gek zijn als je je geen zorgen maakt over bepaalde dingen die in het Midden-Oosten gebeuren, en over de ontwikkeling van het extremisme in de islam. Maar misschien moeten we ons als christenen wat meer afvragen wat Christus van ons vraagt. Wat wil Hij van ons als we in de context van de islam zouden leven? Kan ik ermee leven dat ik als christen een minderheid ben? Of misschien zelfs een tweederangsburger? De Bijbel roept ons op met onze angsten naar God te gaan. En mijn roeping is Jezus volgen – niet met het zwaard, maar met kwetsbare liefde.”